

Десети годишен общественно-политически форум срещу корупцията
28 януари 2009 г.
Център за изследване на демокрацията

Изказване на г-н Валери Първанов, Заместник главен прокурор

На мен се пада честта от ораторите от българска страна да бъда последен, както за съжаление се оказва и прокуратурата последна държавна институция като страна в един наказателен процес, която трябва да отстоява обществения интерес и да търси справедливо наказание за лицата, извършили корупционни действия.

Много ми е трудно това изказване, защото то ще прозвучи или като хвалене на системата, или като прехвърляне на отговорност към други власти и към други лица. Но това е жестоката истина.

Бих започнал от доклада, който съвсем безпристрастно оценява корупционния натиск в нашата страна. Това, което запомних, е 175 хиляди корупционни действия на месец. Дотолкова доколкото в една корупционна сделка задължително участват поне двама, това означава 350 хиляди български и чужди граждани, които месечно осъществяват корупционна дейност в страната. Ако приемем, че са различни лица, то това цифром и словом прави повече от четири милиона български и чужди граждани. Знаем колко е населението на България, ако извадим неактивната част и тези, които са под 14 години, наказателно неотговорни, излиза, че всеки един български гражданин общо взето ежегодно се включва в корупционни действия било като този, който дава облага, за да реши свой личен проблем, било като длъжностно лице, което приема такъв дар. А това е много трагично. Това показва средата, в която всички ние живеем.

Въпросът с обществената ни нетърпимост, който също е изследван и говори за една повишена обществена нетърпимост, за съжаление това според мен са само думи. И аз бих цитирал тук един кмет също на голяма българска община, господин Лечков, който беше дефинирал по един великолепен начин корупцията в България, именно корупцията това е далавера, в която ти лично не участваш.

Не можем да се борим само с чуждата корупция. Ние трябва първо да погледнем сами себе си и да видим всеки един от нас на мястото, на което е като гражданин, като магистрат, като народен представител, като длъжностно лице в администрацията, като бизнесмен дали първо е готов да реши своите лични проблеми, заобикаляйки реда, който е създаден в държавата и да търси втория начин, който е по-лесен, жертвайки някаква част от своето лично имущество, или като длъжностно лице ще заобиколи или директно ще наруши правилата, ще наруши обществения интерес, за да получи някаква лична облага за себе си. Докато не променим това обществено съзнание, в което задача има не само прокуратурата, но и неправителствените организации, медиите и да се създаде действително една обществена нетърпимост към явлениято корупция, независимо дали се касае в битов план. Съвсем скоро гледах по Нова телевизия в много гледано време един лекар хирург от Военномедицинска академия, който беше обвинен за подкуп от 50 лева. Не казвам, че е невинен, но звучи малко неестествено, защото това са хиляди случаи. И той се оправдаваше съвсем житейски пред камерата, че, виждате ли, това е един израз на съвсем човешка благодарност и че не вижда в какво е сбъркал. Явно дори и тези дребни подаръци, дали в уиски, както е практиката, или в лева също следва да се приемат като нещо нежелателно, нещо неморално и да се знае, че нито се очаква от длъжностното лице, нито пък този, който получава съответната услуга, дължи нещо подобно.

На второ място, бих искал да кажа, че законодателството в България за съжаление не е достатъчно последователно, непротиворечиво. Говоря не само на ниво Народно събрание и

законали, говоря и за подзаконали нормативни актове. В момента на бюрото ми има един казус, за следното нарушение. Един директор на изпълнителна агенция е възложил правомощия по обявяване на конкурси за обществени поръчки на основа Устройствения правилник и Закона за администрацията, но в чл. 19, ал. 1 от Закона за държавната собственост не е предвидено такава правомощие. Следователно той нарушил ли е служебните си задължения или не е нарушил служебните си задължения? Ами не би трябвало два закона да си противоречат. Много често дори в един и същи закон има противоречия. Да вземем Наказателно-процесуалния кодекс. Той е много нов, променихме някои неща. Какво се оказва? Корупционните престъпления, според чл. 194 се разследват от следователи. Но там са изброени лицата – лица с имунитет, членове на Министерския съвет, съдии, прокурори, следователи. Тоест законодателят в този текст предвижда, че съдиите, прокурорите и следователите не са лица с имунитет. След което се връщаме в подсъдността на Софийския градски съд и там се казва: на Софийския градски съд са подсъдни престъпленията, извършени от лица с имунитет и членове на Министерския съвет. Съдии, прокурори и следователи няма. Обща подсъдност или специална подсъдност за съдиите, прокурорите и следователите? Пак е необходимо тълкуване било във всеки частен случай, било евентуално да търсим Върховния касационен съд, Наказателната колегия, която да излезе с едно тълкувателно решение.

С тези примери искам да покажа, че задължително следва правилата, независимо на какъв ранг са те, да бъдат ясни, категорични, непротиворечиви, за да може всяко длъжностно лице, когато осъществява своята дейност, да е сигурно, че спазва правилата. И второ, този, който търси услугата, да е наясно кога неговите права са нарушени. На трето място, бих искал да кажа, че Наказателно-процесуалният кодекс не създава достатъчно добра правна рамка, за да осъществим ефективна борба срещу корупцията. Казвам го, защото действително две години полагаме ведомствени усилия, и лично аз, с участие на различни нива работни групи, в Правната комисия на Народното събрание, за да обясним, че прокуратурата не търси ведомствен интерес, а търси да защити, спазвайки правата на всички граждани, на всички участници в процеса, включително на обвиняемия, обективната истина и справедливо наказание. Не успяхме да върнем една разпоредба, която съществуваше преди 15 години, а именно че информацията, събрана със специални разузнавателни средства, които са поискани от компетентен държавен орган, разрешени от български съд и то не какъв да е, а от председател на окръжен или на апелативен съд, че лицето Хикс, независимо дали е прокурор, съдия, министър или длъжностно лице от администрация, е поискало и е уговаряло да получи подкуп. Член 177, ал. 2 от НПК казва: като доказателства в процеса могат да се използват само специалните разузнавателни средства, които са поискани по реда на този закон. Тоест трябва да има образувано досъдебно производство и едва тогава ние можем да използваме това, което е събрано по линия на ДАНС, по линия на Криминална полиция, на ГДБОП и другите органи, които имат право да искат специални разузнавателни средства. Иначе това е едно правно нищо. Ние ги държим, гледаме, скърцаме със зъби и казваме: това съдът просто няма да го приеме в бъдещия процес.

Правилно каза господин Жак Баро, че на съд трябва да отидат както корумпиращите, така и корумпираните и че Европейската комисия очаква от България, от българското правосъдие осъдителни присъди и то в обозрими срокове. Да, така е и по нашето наказателно право – и корумпиращият, и корумпираният се дават на съд. Но в една корупционна сделка обикновено участват двама – единият дава, другият получава. И двамата са обвиняеми. Свидетели прокурорът няма. Какво му остава? Остават му специални разузнавателни средства, които биха могли да фиксират една такава сделка - дали ще е видеозапис, дали ще е само аудиозапис, агент под прикритие. Да, но същият този Наказателно-процесуален кодекс в ал. 1 на небезизвестния чл.177 казва: не може да се основава присъдата само на специални разузнавателни средства (което включва и агента под прикритие), на самопризнание и на анонимен свидетел. Защото в

някой случай може да има свидетел, но той категорично отказва да се изправи пред съда, считайки че по този начин излага своята лична безопасност, на своите близки и на своето имущество.

Добре, приемаме, че прокуратурата не си върши работата в обема, в мащаба, с хъса, който всички вие тук очаквате и цялото българско общество очаква. Но бихте ли ми казали точно с какви правни средства ние да докажем по един несъмнен начин едно корупционно престъпление пред съда? И само за сведение на аудиторията ще дам едни предварителни данни. За миналата година сме образували 453 досъдебни производства срещу 2 милиона корупционни действия, колкото беше прочетено в доклада, внесли сме обвинителни и други прокурорски актове, с които се търси отговорност, а именно споразумения в съдилищата – 280, осъдителни присъди срещу 230 български и чужди граждани и оправдателни присъди – 49. Тоест бих казал, че над 20% са оправдателните присъди при общо за страната 5% оправдателни присъди за всички престъпления. Тоест дори и там, където прокуратурата е преценила, че имаме годни доказателства за една осъдителна присъда, то съдът е преценил, че тези доказателства не са достатъчно обективни, не доказват по несъмнен начин обвинението и съответно имаме един доста съществен процент оправдани лица.

Тук говоря за цялата корупционна дейност, не говоря за корупцията на високите етажи на властта, което е отделен въпрос, на който прокуратурата обръща специално внимание, създаден е специален отдел, който се занимава с тези въпроси, за който отдел аз ресорно отговарям и мога да отчета, че за последните 15 години ние нямаме осъден прокурор, съдия, народен представител, министър или друг висш представител на изпълнителната власт за корупция, за подкуп. Това е отчетено в крайна сметка – няма. Ако ние продължим да работим със същите инструменти, аз не съм убеден, че на следващия, единадесети по ред такъв форум, ще можем да отчетем нещо по-добро.